

Інвестиційні можливості та ризики у міжнародних економічних відносинах

Волченко Наталія Василівна

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин,
юридичний факультет, Сумський національний аграрний університет, м. Суми, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-5748-972X>,

Прийнято: 28.11.2023 | Опубліковано: 29.12.2023

Анотація: Обґрунтовано емпіричне підтвердження слабкості інвестиційного середовища в Україні. Визначено процеси інтернаціоналізації та глобалізації на сучасному етапі розвитку щодо посилення взаємозалежності національної економіки. У статті розглянуто сутність інвестиційного ризику, узагальнено його класифікацію та охарактеризовано його види, проаналізовано їхній вплив на здійснення інвестиційної діяльності та на реалізацію інвестиційного проекту зокрема. Крім того, у статті обґрунтовано доцільність здійснення процесу управління інвестиційними ризиками, описано послідовність його основних етапів та розглянуто основні аспекти та засади їх здійснення. Мета роботи може бути сформульована як з'ясування сутності інвестиційного ризику, його видів та основних чинників, які їх зумовлюють, розроблення науково обґрунтованої методики ідентифікування та оцінювання інвестиційних можливостей та встановлення рекомендацій щодо управління ними в контексті міжнародної діяльності. В процесі проведення дослідження доведено, що сьогодні глобалізацію слід розглядати як об'єктивний процес розвитку прямих іноземних інвестицій. Той факт, що прямі іноземні інвестиції стали посідати провідне місце в усіх формах міжнародних економічних відносин, по суті, є однією з ознак глобалізації інвестиційного процесу. Це свідчить про те, що формування світової економіки перейшло зі стадії світового ринку в стадію світового виробництва. Згідно з економічною теорією, іноземні інвестиції та зовнішня торгівля є альтернативними та взаємодоповнюючими. У сучасних умовах потік прямих іноземних інвестицій як системоутворюючий фактор

світового виробництва має більше значення, ніж практика зовнішньої торгівлі. Також визначено, що однією з основних проблем, що потребують невідкладного розв'язання в процесі інвестиційної діяльності, є виникнення інвестиційного ризику. Доведено, щоб уникнути небажаних результатів, інвесторам необхідно виявляти інвестиційні ризики, аналізувати та оцінювати наслідки ризикових подій і вживати заходів щодо мінімізації негативних наслідків інвестиційних ризиків.

Ключові слова: міжнародна діяльність, інвестиції, інвестиційна привабливість, перспективи, ризики.

Investment opportunities and risks in international economic relations

Nataliia Volchenko

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of International Relations Chair, Law Faculty, Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-5748-972X>,

Abstract: *Empirical confirmation of the weakness of the investment environment in Ukraine is substantiated. The processes of internationalization and globalization at the current stage of development regarding the strengthening of the interdependence of the national economy are determined. The article examines the essence of investment risk, summarizes its classification and characterizes its types, analyzes their impact on the implementation of investment activities and on the implementation of an investment project in particular. In addition, the article substantiates the expediency of the investment risk management process, describes the sequence of its main stages and considers the main aspects and principles of their implementation. The purpose of the work can be formulated as clarifying the essence of investment risk, its types and the main factors that determine them, developing a scientifically based methodology for identifying and evaluating investment opportunities and establishing recommendations for their management in the context of international activity. In the course of the research, it was proved that today globalization should be considered as an objective process of development of direct foreign investments. The fact that foreign direct investment began to occupy a leading place in all forms of international economic relations is, in fact, one of the signs of the globalization of the investment process. This indicates that the formation of the world economy has passed from the stage of the world market to the stage of world production. According to economic theory, foreign investment and foreign trade are alternative and complementary. In modern conditions, the flow of direct foreign*

investments as a system-forming factor of world production is more important than the practice of foreign trade. It is also determined that one of the main problems that require an urgent solution in the process of investment activity is the occurrence of investment risk. It is proven that in order to avoid undesirable results, investors need to identify investment risks, analyze and evaluate the consequences of risk events and take measures to minimize the negative consequences of investment risks.

Keywords: international activity, investments, investment attractiveness, prospects, risks.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Питання про іноземні інвестиції тісно переплітається з питанням про вільні економічні зони. Спроби створення в різних регіонах так званих зон з особливим інвестиційним режимом пов'язані з бажанням регіонів отримати якомога більше податкових пільг для захисту своїх інвестицій. Створити привабливі умови для інвестицій для окремих регіональних суб'єктів неможливо без погіршення становища і можливостей центрального бюджету. Крім того, залишаються невирішеними загальні проблеми інвестиційного клімату в Україні. Тенденція до створення вільних економічних зон є проявом регіонального сепаратизму та своєрідною реакцією на нездатність центральної влади кардинально змінити ситуацію з внутрішніми та зовнішніми інвестиціями.

Це ще раз підтверджує актуальність встановлення єдиних економічних параметрів інвестиційного розвитку, а не індивідуальних умов. Головне - забезпечити умови для ефективного функціонування ринкового механізму в цілому. Важливу роль у цьому процесі відіграє регулювання і контроль власності. Інвестори хочуть бути впевненими в тому, що вони знають, хто є основними власниками підприємства, що вони посідають своє місце в структурі власності своїх інвестицій і що вони мають змогу вийти з неї в разі потреби. Щодо самих компаній як об'єктів інвестицій, то дедалі більшого значення для залучення інвестицій набувають не лише фінансові показники та прозорість звітності, а й маркетингові здібності компанії. Вітчизняні та державні підприємства є найбільш закритими, їм бракує стабільності в цьому відношенні, і вони недостатньо привабливі для інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливу роль у теоретичному та емпіричному дослідженні проблематики організації інвестиційної діяльності держави та підприємства та її впливу на розвиток національного господарства відіграють праці

сучасних вітчизняних вчених та практиків, а саме: Ігнатюк В.В., Малахова Ю.А., Сукманюк В.М., Каклаускас. А.; Завадскас, Е.К.; Лепкова Н.; Расланас, С.; Дауксіс, К.; Ветлов'єн Л.; Убарте, Новаковська І.О.. Іщенко Н.Ф.. Славін І.В., Скрипник Л.Р., Руденко О.А., Свистун Л. А.,Мороховець І. О. та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість публікацій, рекомендації щодо виявлення та оцінки ризиків, а також щодо застосування отриманих результатів залишаються розпливчастими. Таким чином, існує явна потреба в подальших дослідженнях інвестиційних можливостей і механізмів контролю для мінімізації або уникнення ризиків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета роботи може бути сформульована як з'ясування сутності інвестиційного ризику, його видів та основних чинників, які їх зумовлюють, розроблення науково обґрунтованої методики ідентифікування та оцінювання інвестиційних можливостей та встановлення рекомендацій щодо управління ними в контексті міжнародної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Питання інвестиційного ризику особливо актуальне в нинішніх економічних умовах в Україні. Податкова нестабільність, неповнота та постійні зміни законодавчої бази, політична нестабільність, девальвація національної валюти та низька купівельна спроможність значної частини населення - усі ці чинники призводять до підвищення інвестиційних ризиків, які можуть мати несприятливі наслідки.

Інвестиційна діяльність завжди орієнтована на майбутнє і тому пов'язана з великою часткою невизначеності в економічних умовах і поведінці людей [1]. Тому для інвесторів особливо важливо своєчасно виявляти, аналізувати та оцінювати можливий вплив інвестиційних ризиків на їхню інвестиційну діяльність.

Для залучення іноземних інвестицій у програми та проекти, що сприяють розвитку наукомістких галузей України, необхідно вдосконалювати механізми, що регулюють діяльність іноземних інвесторів в Україні. Для забезпечення інноваційної спрямованості іноземних інвестицій необхідно реалізувати такі можливості, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Можливості розвитку інноваційної спрямованості іноземних інвестицій

Напрямок формування додаткових можливостей за рахунок інвестицій	Характеристика можливості та заходи для її реалізації
Можливість зниження податкового навантаження	зниження рівня оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями у галузях економіки, які належать до пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та забезпечують впровадження сучасних технологій в галузі національної економіки
Можливість фінансування великих проектів	заохочення спільного фінансування інвестиційних проектів вітчизняними та зарубіжними інвесторами, спрямованих на залучення сучасних виробників, управлінських та організаційних інновацій
Правовий розвиток країни	удосконалення організаційно-правових механізмів міжнародного трансферу технологій
Розвиток інформаційного суспільства	формування загальнонаціональної інформаційної мережі спеціальних інституцій, аудиторських, консалтингових фірм, які виступають джерелом достовірної інформації про інвестиційні перспективи, умови діяльності іноземних капіталів на території України, становище на ринках, виробничий, науково-технологічний, кадровий потенціал, макроекономічне середовище, правове середовище тощо

Джерело: власна розробка автора

Іноземні інвестори очікують регуляторного режиму з чіткими та прозорими правилами. Це базова основа ринкової економіки, якою прагне стати Україна.

Водночас слід зазначити, що Україна бере участь у глобалізації фінансових потоків. Інвестиції тісно пов'язані з глобалізацією, і сьогодні, під впливом глобалізації, інвестиційний процес вийшов на новий етап. Це стосується структурної організації інвестицій, регіонального розподілу більшості та окремих видів інвестицій, характеру їхнього здійснення, критеріїв мотивації та, звісно, економічних і соціальних результатів, що виникають у результаті використання інвестицій.

Глобалізація інвестиційного процесу надає унікальну можливість країнам з перехідною економікою домогтися динамічного та сталого розвитку. Першою особливістю цієї групи країн є нещодавній перегляд прогнозів на кінець року в бік

підвищення, зокрема. Високі темпи економічного зростання в основному зумовлені високим ступенем глобалізації інвестиційного процесу.

Ситуація кардинально відрізняється від тієї, що була 50 років тому, коли залучення інвестиційного капіталу, реконструкція та прискорення економічного розвитку країни потребували здебільшого політичних рішень урядів великих донорів і міжнародних фінансових інститутів (наприклад, план Маршалла) [2].

Глобалізація світової економіки створила нові умови для інвестиційної діяльності і для України на світових фінансових ринках. З одного боку, збільшився потенціал отримання Україною величезних фінансових ресурсів, а з іншого - загострилася міжнародна конкуренція за ці ресурси.

Процеси інтернаціоналізації та глобалізації на сучасному етапі розвитку сприяють посиленню взаємозалежності національних економік, а різноманітні моделі, що використовуються для досягнення економічних цілей - стабільного та рівномірного економічного зростання, підвищення зайнятості, стабілізації валютного обігу та обмінних курсів, зростання добробуту та поліпшення якості життя населення, об'єднуються механізми та інструменти. Це стосується як прямих інвестицій, так і фінансових операцій. Роль цих двох інструментів неухильно зростала з часів Другої світової війни, але останніми роками прискорилося глобалізація фінансових ринків, що призвело до тіснішого взаємозв'язку між рухом національних валют, банківськими відсотковими ставками та цінами на акції. Коротше кажучи, світову економіку слід розглядати як глобальну капіталістичну систему.

Інвестиційний ризик - це загроза або можливість фінансових втрат унаслідок повного або часткового недосягнення запланованих цілей інвестування, таких як одержання прибутку або соціальних вигод [3].

Варто зазначити, що інвестиційний ризик може призвести як до втрат, так і до потенційних вигод. Однак, як показує практика, у більшості випадків інвестиційний ризик є джерелом збитків, а не додаткового доходу. Тому інвестори мають бути добре поінформовані про всі види інвестиційного ризику, які можуть негативно вплинути на їхнє фінансове становище.

Проте економічна наука досі не виробила єдиної точки зору на класифікацію інвестиційних ризиків, а також на визначення природи окремих видів інвестиційного ризику. Найпоширенішою є класифікація інвестиційних ризиків на дві групи:

1. Загальноекономічний (систематичний) ризик - залежить від несприятливих умов у всіх галузях економіки

2. Індивідуальні (несистематичні) ризики - залежать від обставин конкретного проекту [4]. Як правило, загальноекономічні, політичні та правові ризики виникають під впливом зовнішніх умов реалізації інвестиційного проекту, у той час як інші види ризиків виникають, наприклад, через помилки в організації конкретного інвестиційного проекту або його плануванні.

Технічні ризики в інвестиційній діяльності зазвичай спричинені недоліками або помилками в різних аспектах інвестицій, таких як якість проектування, технологічна база, обрані технології, управління проектом і перевищення витрат [5, 6].

Фінансовий ризик інвестиційної діяльності пов'язаний з недосягненням цільових показників за окремими компонентами фінансового плану проекту. До них належать обсяг фінансування та його джерело, негативне фінансове становище учасників проекту, затримки фінансових коштів від реалізації продукції, можлива неплатоспроможність покупця, фінансові ексцеси самого інвестиційного проекту.

Висновки

Дотепер глобалізацію слід розглядати як об'єктивний процес розвитку прямих іноземних інвестицій. Той факт, що прямі іноземні інвестиції стали посідати провідне місце в усіх формах міжнародних економічних відносин, по суті, є однією з ознак глобалізації інвестиційного процесу. Це свідчить про те, що формування світової економіки перейшло зі стадії світового ринку в стадію світового виробництва. Згідно з економічною теорією, іноземні інвестиції та зовнішня торгівля є одночасно альтернативними і взаємодоповнюючими. У сучасних умовах потоки прямих іноземних інвестицій як системоутворюючий фактор світового виробництва мають більше значення, ніж практика зовнішньої торгівлі.

Однією з основних проблем, які потребують невідкладного вирішення в процесі інвестиційної діяльності, є виникнення інвестиційних ризиків. Як правило, інвестиційний ризик призводить до недосягнення запланованих цілей інвестування і завдає фінансових збитків суб'єкту інвестування. Ефективне управління інвестиційним ризиком призводить до виявлення слабких місць на ранніх стадіях реалізації інвестиційного проекту. Тому, щоб уникнути небажаних результатів, інвесторам необхідно виявляти інвестиційні ризики, аналізувати та оцінювати наслідки ризикових подій і вживати заходів щодо мінімізації негативних наслідків інвестиційних ризиків.

Список використаних джерел

1. Rasulov, R. (2022). Automation of logistics processes in direct trade between producers and the restaurant sector. *Law, Business and Sustainability Herald*, 2(4), 62–77. Retrieved from <https://www.lbsherald.org/index.php/journal/article/view/69>
2. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. URL: <https://er.dduvs.in.Ua/bitstream/1234567S9/667S/1>
3. Ігнатюк В.В., Малахова Ю.А., Сукманюк В.М. Сучасні джерела фінансування інвестиційних потреб підприємства. *Приазовський економічний вісник*, 2020, №2 (19). [Електронний ресурс]. URL: <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk-2-19>
4. Каклаускас. А.; Завадскас, Е.К.; Лепкова Н.; Расланас, С.; Дауксис, К.; Ветлов'єн Л; Убарте. І. Інвестиції в стале будівництво, розвиток нерухомості та COVID-19: огляд літератури в цій галузі. *Сталий розвиток*, <https://doi.org/10.3390/sul3137420>
5. Новаковська І.О.. Іщенко Н.Ф.. Славін І.В., Скрипник Л.Р. Сучасний менеджмент і маркетинг нерухомості: навч. пос. - К.: НАУ, 2021. - 232 с.
6. Руденко О.А. Особливості регулювання інвестиційних процесів та дослідження інвестиційного потенціалу в постсоціалістичних країнах. *Економіка і організація управління*, 2019, № 1 (33), с.85-91.
7. Свистун Л. А., Мороховець І. О. Перспективи іноземного інвестування в економіку України у контексті загроз її економічній безпеці. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 18. С. 483–489. URL: <http://Global-National.In.Ua/Archive/18-2017/92.Pdf>